СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“ – СВИЩОВ
Факултет „Производствен и търговски бизнес“
Катедра „Аграрна икономика“

МЕЖДУНАРОДНА
НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКА
КОНФЕРЕНЦИЯ

СЪСТОЯНИЕ И ПРОБЛЕМИ ПРИ УПРАВЛЕНИЕТО И РАЗВИТИЕТО НА СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО

Свищов, 4 октомври 2019 г.

Сборник с доклади

Конференцията е посветена на 35 години от създаването на катедра „Аграрна икономика“ и е част от научните форуми, отбелязващи 83 годишнината на Стопанска академия „Д. А. Ценов” – Свищов

Академично издателство „Ценов“
Свищов
2019

ОРГАНИЗАЦИОНЕН КОМИТЕТ

Почетен председател:
Доц. д-р Иван Марчевски – Ректор на Стопанска академия „Д. А. Ценов“ - Свищов
Председател:
Доц. д-р Марина Николова – Ръководител катедра „Аграрна икономика“
Членове:
Доц. д-р Маруся Линкова
Доц. д-р Виолета Блажева
Доц. д-р Наталия Неделчева
Гл. ас. д-р Радка Ненова
Гл. ас. д-р Цветелина Кабакчиева
Гл. ас. д-р Илияна Кръстева
Ас. д-р Пламен Петров
Докторант Боряна Георгиева

МЕЖДУНАРОДЕН РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ

Председател:
Проф. д-р ик. н. Сергей Горлов (Русия)
Членове:
Проф. д-р ик. н. Сергей Охрименко (Молдова)
Проф. д-р ик. н. Антонина Ряховская (Русия)
Проф. д-р Маджди Осман (Египет)
Проф. д-р Нидал Шабан (Ирак)
Проф. д-р Dragan Petrovic (Сърбия)
Проф. д-р Sonja Jovanovic (Сърбия)
Доц. д-р Йоана Панагорец (Румъния)
Доц. д-р Марина Николова (България)
Доц. д-р Маруся Линкова (България)
Доц. д-р Bahodirjon Nosirov (Узбекистан)
Доц. д-р Ziyoydin Israilov (Узбекистан)

Научен секретар:
Доц. д-р Маруся Линкова
Технически секретар – Мария Чонова

Публикуваните материали са рецензирани. Авторите носят отговорност за съдържанието на материалите, изразените мнения, използваните данни, цитираните източници и езиковото оформление на текстовете.

ISBN 978-954-23-1762-3

СЪДЪРЖАНИЕ

Доц. д-р Марина Николова, Доц. д-р Маруся Линкова
ТРИДЕСЕТ И ПЕТ ГОДИНИ КАТЕДРА
“АГРАРНА ИКОНОМИКА”.....7

Организация и управление на инвестициите и иновациите в агросектора

Профессор, доктор экономических наук Ряховская Антонина Николаевна
СЕЛЬСКОЕ ХОЗЯЙСТВО РОССИИ: ВОЗМОЖНОСТИ
ДЛЯ ОПЕРЕЖАЮЩЕГО РАЗВИТИЯ.....25

Doctor of Science, Professor Sergei Mihajlovic Gorlov, Gorshenin Alexander Yuryevich, Assistant professor, Syromyatnikov Denis Aleksandrovich
МЕТОДОЛОГИЯ АНАЛИЗА ПРОБЛЕМ УПРАВЛЕНИЯ
РАЗВИТИЕМ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА 40

Dr. Abduaziz Abduvasikov, Dr. Bahodirjon Nosirov
THE EVOLUTION OF AGRICULTURAL MARKETS
OF UZBEKISTAN 48

Доц. д-р Гена Велковска
ЕКОЛОГИЧНАТА ОЦЕНКА И ОЦЕНКАТА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕ
ВЪРХУ ОКОЛНАТА СРЕДА В КОНТЕКСТА
НА СТРОИТЕЛСТВОТО ВЪРХУ ЗЕМЕДЕЛСКИ ТЕРИТОРИИ.....56

Доц. д-р Искра Маринова Пантелеева
НАУЧНА И ИНОВАЦИОННА ПОЛИТИКА – НЯКОИ
СЪЩНОСТНИ АСПЕКТИ.....63

Доц. д-р Виолета Блажева
КРИЗИТЕ В АГРАРНИЯ СЕКТОР 70

Гл. ас. д-р Радка Ненова
ПРИЛОЖЕНИЕ НА ИНОВАЦИИ В СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО
ОТ ЧЕТВЪРТО ПОКОЛЕНИЕ 76

Гл. ас. д-р Елица Лазарова
ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ПРИЛАГАНЕ ТЕОРИЯТА
НА ОГРАНИЧЕНИЯТА В АГРОБИЗНЕСА 82

Гл. ас. д-р Явор Станев
СЕЛСКОТО И ГОРСКОТО СТОПАНСТВО
В КРАЙДУНАВСКИЯ РЕГИОН 91

Гл. ас. д-р Милен Динков
ИНОВАЦИИ ЗА ПОСТИГАНЕ НА КОНКУРЕНТНО
И ПРИОБЩАВАЩО ЗЕМЕДЕЛИЕ 97

Доктор по икономика Михаил Билев
ПРОБЛЕМИ И ВЪЗМОЖНОСИ ЗА РАЗВИТИЕ НА
ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ КООПЕРАЦИИ В БЪЛГАРИЯ 105

Докторант Валери Велковски
ПАРЦЕЛАРНИТЕ ПЛАНОВЕ И ТЯХНАТА РОЛЯ
В АГРОУСТРОЙСТВЕНИТЕ МЕРОПРИЯТИЯ 114

Студент Веселин Иванов
СЪСТОЯНИЕ И ПРОБЛЕМИ ПРИ РАЗВИТИЕТО
НА ФАМИЛНОТО ЗЕМЕДЕЛСКО СТОПАНСТВО 123

Предприемачески инициативи и възможности за диверсификация в агробизнеса

Доц. д-р Теодора Филипова
СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ НА НЕОБХОДИМИТЕ ТЪРГОВСКИ
КОМПЕТЕНЦИИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ЖЕНСКО
ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО В ИТАЛИЯ И БЪЛГАРИЯ 133

Доц. д-р Христо Сирашки
ТВОРЧЕСТВОТО В ИНОВАЦИОННАТА ДЕЙНОСТ 139

Доц. д-р Галина Тодорова
СЕЛСКОСТОПАНСКАТА АВИАЦИЯ-АКТИВЕН ПОМОЩНИК ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО В РЕГИОН ПЛЕВЕН 145

Гл. ас. д-р Илияна Кръстева
ТЕНДЕНЦИИ В РАЗВИТИЕТО НА ПАЗАРА НА РАПИЦА 152

Гл. ас. д-р Цветелина Кабакчиева
ДОХОДИТЕ - НЕОБХОДИМОСТ НА СЕЛСКОСТОПАНСКИТЕ ПРЕДПРИЯТИЕ ЗА ПОСТИГАНЕ НА ИКОНОМИЧЕСКА УСТОЙЧИВОСТ 158

Гл. ас. д-р Любка Илиева
ИЗСЛЕДВАНЕ ЗНАЧЕНИЕТО НА ТУРИЗМА ЗА РАЗВИТИЕТО НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ 163

Гл. ас. д-р Венцислав Перков
СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ НА НЕОБХОДИМИТЕ ЛОГИСТИЧНИ КОМПЕТЕНЦИИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ЖЕНСКО ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО В ИТАЛИЯ И БЪЛГАРИЯ 170

Ас. д-р Любомира Тодорова
РЕЛАЦИЯ МЕЖДУ ЛОЗОВИТЕ НАСЪЖДЕНИЯ, ВИНОПРОИЗВОДСТВОТО И ВИНЕНИЯ ТУРИЗЪМ 176

Ас. д-р Павлин Павлов
ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ФИНАНСИРАНЕ НА АЛТЕРНАТИВЕН ТУРИЗЪМ В СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ 182

Финансово-счетоводни аспекти и социално застрахователна защита в селското стопанство

Проф. д-р Андрей Захариев, д-р по ик. Ивайло Маринов
БЪЛГАРИЯ И РУМЪНИЯ ПО ПЪТЯ НА РАСТЕЖА И КОНВЕРГЕНЦИЯТА – СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ И ОЦЕНКА 191

Проф. д-р Атанас Атанасов
ЗЕМЕДЕЛСКИЯТ СЧЕТОВОДЕН ОТЧЕТ КАТО НЕОБХОДИМА БАЗА ОТ ДАННИ ЗА ЦЕЛИТЕ НА СИСТЕМАТА ЗА ЗЕМЕДЕЛСКА СЧЕТОВОДНА ИНФОРМАЦИЯ 200

Доц. д-р Иванка Димитрова, д-р Диана Янкова
СПЕЦИФИЧНИ ОСОБЕНОСТИ ПРИ КАЛКУЛИРАНЕТО И ОЦЕНКАТА НА ЗЕМЕДЕЛСКАТА ПРОДУКЦИЯ 208

Доц. д-р Галя Иванова-Кузманова
ПРОБЛЕМИ ПРИ СЧЕТОВОДНОТО ОТЧИТАНЕ НА КВОТИ ЗА ЕМИСИИ НА ПАРНИКОВИ ГАЗОВЕ.....216

Доц. д-р Диана Крумова
ВЪПРОСИ НА КОМПЮТЪРНОТО СЧЕТОВОДСТВО В СЕЛСКОСТОПАНСКИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ 222

Доц. д-р Венцислав Вечев
ОСОБЕНОСТИ ПРИ ОЦЕНЯВАНЕТО НА ПРЕДОСТАВЕНИТЕ ОБЕЗПЕЧЕНИЯ ОТ ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ ПРОИЗВОДИТЕЛИ В БАНКИТЕ.....228

Ас. д-р Пламен Петров
РОЛЯТА НА АГРАРНИЯ СЕКТОР В СИСТЕМАТА НА БЪЛГАРСКАТА ИКОНОМИКА.....235

Докторант Станислав Шишманов
ПЛАТЕЖНО ПОСРЕДНИЧЕСТВО НА ТЪРГОВСКИТЕ БАНКИ ПРИ УРЕЖДАНЕ НА ВЗАИМООТНОШЕНИЯТА МЕЖДУ ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ ПРОИЗВОДИТЕЛИ И ДЪРЖАВНИЯ И ОБЩИНСКИТЕ БЮДЖЕТИ.....241

Маркетинг, дистрибуция и търговия със селскостопански продукти

Доц. д-р Пенка Горанова
РЕКЛАМНА КАМПАНИЯ НА ФИРМА “ЖИТАРА” ООД.....251

Доц. д-р Марина Николова
СЪСТОЯНИЕ НА ПАЗАРА НА ЗЕМЕДЕЛСКИ ЗЕМИ
В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ 261

Доц. д-р Симеонка Петрова
ВЛИЯНИЕ НА СПЕЦИАЛИЗАЦИЯТА НА АГРАРНОТО
ПРОИЗВОДСТВО ВЪРХУ АСОРТИМЕНТНОТО
ПРЕДЛАГАНЕ 273

Доц. д-р Петранка Мидова
ПАЗАРЪТ НА СЛЪНЧОГЛЕДОВО ОЛИО – АНАЛИЗИ
И ПЕРСПЕКТИВИ.....281

Доц. д-р Маргарита Шопова
СТАТИСТИЧЕСКИ АНАЛИЗ НА РЕГИОНАЛНИТЕ РАЗЛИЧИЯ
НА ИЗПОЛЗВАНАТА ЗЕМЕДЕЛСКА ПЛОЩ.....289

Доц. д-р Красимира Славева
СЪСТОЯНИЕ И ТЕНДЕНЦИИ ВЪВ ВЪНШНАТА ТЪРГОВИЯ
НА БЪЛГАРИЯ СЪС СЕЛСКОСТОПАНСКИ СТОКИ 296

Доц. д-р Любомир Любенов
СЕГМЕНТИРАНЕ ПАЗАРИТЕ НА ПЧЕЛЕН МЕД
В ОБЛАСТ РУСЕ.....304

Гл. ас. д-р Галя Георгиева
ВИДОВО МНОГООБРАЗИЕ НА БИОПРОДУКТИТЕ
В ОБЛАСТ ВЕЛИКО ТЪРНОВО 309

Доктор по икономика Георги Димитров
ПРИЛОЖЕНИЕ НА МЕТОДИТЕ ЗА БИЗНЕС ПРОГНОЗИРАНЕ
В АГРАРНИЯ СЕКТОР.....317

Докторант Александър Ангелов
УПРАВЛЕНИЕ НА ЗАПАСИТЕ ОТ ДОСТАВЧИЦИТЕ
ВЪВ ВЕРИГИТЕ НА ДОСТАВКА В СЕЛСКОТО
СТОПАНСТВО 330

Студент Надежда Беновска
ХАРАКТЕРИСТИКА НА ХИБРИДЕН СОРТ ЦАРЕВИЦА
КНЕЖА 509. НОВИТЕ ТЕХНОЛОГИИ ПРОМЕНЯТ
ИКОНОМИКАТА 336

Информационни технологии в селското стопанство

Проф. д.ик.н Сергей Охрименко, доц. д-р Агоп Саркисян,
докторант Сергей Пянковский
ИНФОРМАЦИОННО ОСИГУРЯВАНЕ НА ПРОЦЕСИТЕ
ПО УПРАВЛЕНИЕ НА ИЗВЪНРЕДНИ СИТУАЦИИ 347

Доц. д-р Светослав Илийчовски
АНАЛИЗ НА ДИГИТАЛНИТЕ КОМПЕТЕНЦИИ НА ЖЕНИТЕ
ПРЕДПРИЕМАЧИ В БЪЛГАРИЯ И АНГЛИЯ 354

Антоний Богданов
ИТ АВТОМАТИЗАЦИЯ В ЗЕМЕДЕЛИЕТО.....360

Екологизация и устойчиво развитие на селското стопанство

Prof. DSc. Shaban Nidal, Dr. Erika Andenna Dr. Kadhum Eman,
Dr. Luay Tailah
AGRONOMISTS JOB DON'T REDUCE NATURAL RESOURCES
TO MEET TODAY'S NEEDS WITHOUT COMPROMISING
THE NEEDS OF FUTURE GENERATION.....369

Доц. д-р Минка Анастасова – Чопева
РАВНИЩЕ НА СОЦИАЛНАТА УСТОЙЧИВОСТ
В СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО 378

Доц. д-р Тихомир Личев
ДЕМОГРАФСКИЯТ ВЗРИВ“ И ГЛОБАЛНИТЕ КЛИМАТИЧНИ
ПРОМЕНИ.....386

Албена Симеонова, Пепо Петров
БИОЛОГИЧНОТО ЗЕМЕДЕЛИЕ В БЪЛГАРИЯ - СЪЩНОСТ
И ПРОБЛЕМИ. САНКЦИИ, ДОБРИ ПРАКТИКИ
И ИНОВАЦИИ.....392

Гл. ас. д-р Емил Николов
ИНТЕГРИРАНЕ НА КОРПОРАТИВНАТА СОЦИАЛНА
ОТГОВОРНОСТ В ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ КООПЕРАЦИИ.....403

Гл. ас. д-р Иван Маринов
УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО
В БЪЛГАРИЯ ЧРЕЗ ИМПЛЕМЕНТИРАНЕ
НА КОРПОРАТИВНАТА СОЦИАЛНА ОТГОВОРНОСТ 410

Гл. ас. д-р Десислава Алексиева
ИНТЕРЕСИ В УПРВЛЕНИЕТО.....417

Гл. ас. д-р Елена Йорданова
ЕКОЛОГИЧНА ОТГОВОРНОСТ И УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ 423

Докторант Валерия Николаева
ИНТЕЛИГЕНТНО ПО ОТНОШЕНИЕ НА КЛИМАТА
ПРОИЗВОДСТВО НА КАРТОФИ.....428

Магистър Галина Мирчева
БАЛАНС МЕЖДУ ПРИРОДО-ЕФЕКТИВНО И МОДЕРНО-
ТРАДИЦИОННО СТОПАНСТВО
(по примера на смесено животновъдно-растениевъдно стопанство
в с. Петърница, общ. Долни Дъбник, обл. Плевен) 437

Студент Анета Врайкова
БИОРАЗНООБРАЗИЕТО И ПРЕХОДА КЪМ ПО-ЕКОЛОГИЧНА
ИКОНОМИКА 444

Студенти Радой Йосифов и Анета Врайкова
АНАЛИЗ НА ПРЕДЛАГАНИТЕ БИОПРОДУКТИ
В ХРАНИТЕЛНА ВЕРИГА БИЛЛА БЪЛГАРИЯ 450

Правни, исторически и социално-културни бариери на общата селскостопанска политика в Европейския съюз

PhD. Associate Professor Panagoreț Ioana, PhD. Associate Professor Panagoreț Dragoș, PhD. Lecturer Panagoreț Andreea
FOOD SAFETY POLICIES AND STRATEGIES IN ROMANIA 461

К.э.н., старший преподаватель Елена Сергеевна Шараг
ВЛИЯНИЕ ГЛОБАЛИЗАЦИИ НА РАЗВИТИЯ
АГРОСЕКТОРА УКРАИНЫ 472

Доц. д-р Маруся Линкова
ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ИМПЕРАТИВИ И ФЛУКТУАЦИИ
В РАЗВИТИЕТО НА АГРОБИЗНЕСА 478

Доц. д-р Ирена Емилова
ЗА СОЦИАЛНАТА РОЛЯ НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ КООПЕРАЦИИ..486

Доц. д-р Николай Марков, доц. д-р Светослава Стойчева
НЕРАГЛАМЕНТИРАНИЯ ТРУД – СОЦИАЛЕН ДЪМПИНГ
В ЖИВОТНОВЪДСТВОТО.....491

Гл. ас. д-р Надежда Цветкова
ПРЕЗДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ДЕЙНОСТТА
НА ЗЕМЕДЕЛСКИЯ ПРОИЗВОДИТЕЛ-ПЧЕЛАР 502

Мирослав Маринов
ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВАТА ПРЕД ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ
КООПЕРАЦИИ В УСЛОВИЯТА НА ЗАСИЛЕНА
КОНКУРЕНЦИЯ.....507

Доктор Георги Ангелов
ОЦЕНКА НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО И ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА ПОДХОДА ЛИДЕР ВЪРХУ МЕСТНОТО РАЗВИТИЕ
ЗА ПЪРВИЯ ПРОГРАМЕН ПЕРИОД НА ПРСР (2007-2013).....513

Докторант Боряна Георгиева
ОСНОВНИ АСПЕКТИ И ПРОБЛЕМИ ПРИ ДЕФИНИРАНЕ
НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ В БЪЛГАРИЯ.....522

Докторант Росен Коцев
НЯКОИ ХАРАКТЕРИСТИКИ И ПРОБЛЕМИ НА СЕЛСКИТЕ
РАЙОНИ В КОНТЕКСТА НА АГРАРНИЯ СЕКТОР
В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ 529

Докторант Елена Ташкова
ДЕЙНОСТИ В РЕГИОНА НА ОБЛАСТ БЛАГОЕВГРАД/
ОБЛАСТНА ДИРЕКЦИЯ НА ДФ „ЗЕМЕДЕЛИЕ“ –
БЛАГОЕВГРАД 540

Докторант Цветан Марков
АНАЛИЗ НА СЪСТОЯНИЕТО НА ОБЕКТИТЕ НА
ИНДУСТРИАЛНА СОБСТВЕНОСТ В БЪЛГАРИЯ 548

МЕЖДУНАРОДНА НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКА
КОНФЕРЕНЦИЯ

**СЪСТОЯНИЕ И ПРОБЛЕМИ ПРИ УПРАВЛЕНИЕТО
И РАЗВИТИЕТО НА СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО**

Свищов, 4 октомври 2019 г.

Сборник с доклади

Конференцията е посветена на 35 години от създаването на катедра „Аграрна икономика“ и е част от научните форуми, отбелязващи 83 годишнината на Стопанска академия „Д. А. Ценов” – Свищов

ISBN 978-954-23-1762-3

Издателство и печат: Академично издателство „Ценов”
Свищов, ул. Градево № 24

АНАЛИЗ НА ДИГИТАЛНИТЕ КОМПЕТЕНЦИИ НА ЖЕНИТЕ ПРЕДПРИЕМАЧИ В БЪЛГАРИЯ И АНГЛИЯ[1]

Доц. д-р Светослав Илийчовски
Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов

Резюме: *В доклада са изяснени основните положения и тълкования относно същността на дигиталните компетенции. Вследствие на това е разработена изследователска рамка и са обобщени резултатите от проучването.*

Ключови думи*: женско предприемачество, дигитални компетенции, сравнителен анализ*

1. Въведение

Целта на разработката е вследствие на направен анализ на дигиталните компетенции на жените предприемачи в България и Англия да се открояят направленията, в които е необходимо допълнително обучение. За постигането на целта е необходимо да се решат следните задачи: да се изясни същността на необходимите дигитални компетенции и да се направи сравнителен анализ в двете държави.

2. Същност на дигиталните компетенции

Jan van Dijk and Aleksander van Deursen (van Dijk & van Deursen, 2014, pp. 2-3) определят, че съществуват четири стъпки в процеса на осигуряване на достъп до дигитални технологии мотивация – материален достъп – достъп до усвояване на умения (стратегически, създаване на съдържание, комуникационни, информационни, формални и оперативни) и употреба на придобитите умения. Според тях компетенциите са съвкупност от знания и умения. Под знания се разбира как е устроен и действа света, докато уменията включват възможността знанието прагматично да се прилага съзнателно или несъзнателно в практическа обстановка (van Dijk & van Deursen, 2014, p. 4).

[1] Изследването е направено в рамките на проект „European Partnership for Social Inclusion and Creation of Skills for Women Entrepreneurship E-learning“ Project 2018-1-BG01-KA203-048016

Под *оперативни умения* се разбира усвояването на технически умения, необходими за управление на компютър и работа с Интернет. *Формалните умения* се ограничават до възможността за сърфиране и навигация в Интернет. *Информационните умения* включват търсенето, селектирането и оценяването на информацията в дигиталната медия. *Комуникационните умения* са необходими за дигиталната медия, каквато е Интернет и включват използване на e-mail, чатове, мигновени съобщения, създаване на профил в социална медия и др. *Умения за създаване на съдържание* – с напредването на технологиите създаването на съдържание постепенно се превръща от строго изискващо специални познания в достъпно до всички участници чрез т.нар. Web 2.0. Стратегическите умения са насочени към използването на цифровата среда както за персонални, така и за професионални цели (van Dijk & van Deursen, 2014, p. 7). Според авторите тези шест типа умения най-добре характеризират разделението между умения за средата и умения, свързани с разработването на цифрово съдържание.

A. Christov and al. (Christov and al., 2015, pp. 117-118) анализират предлагането и търсенето на дигитални умения в България, Гърция и Румъния като правят извода, че на този етап предлагането и в трите страни предоставя празни пространства и възможности за развитие на нови програми и обучения в областта на дигиталния маркетинг. От друга страна компаниите търсят специалисти с опит в областта на дигиталния маркетинг като не винаги се изисква формално образование и диплома, удостоверяващи уменията. Това може да се тълкува като незадоволено търсене на пазара на специалисти в областта на дигиталния маркетинг.

В Приложението към Препоръка на Съвета относно ключовите компетентности за учене през целия живот „цифровата компетентност означава уверено, критично и отговорно ползване и ангажираност с цифровите технологии за учене на работното място и за участие в обществото. Тя включва информационна грамотност и грамотност по отношение на данните, общуване и сътрудничество, медийна грамотност, създаване на цифрово съдържание (включително програмиране), безопасност (включително благосъстояние в цифрова среда и компетентности във връзка с киберсигурността), свързани с интелектуалната собственост въпроси, решаване на проблеми и критично мислене (Европейска комисия, Брюксел,, 2018).

Най-важни знания, умения и нагласи, свързани с тази компетентност са: Лицата следва да разбират как цифровите технологии могат да подпомагат общуването, творчеството и иновациите и да са запознати

с възможностите на тези технологии, с техните ограничения, с последиците от тях и с рисковете, свързани с тях. Те следва да разбират общите принципи, механизмите и логиката, които стоят в основата на развиващите се цифрови технологии, и да познават основните функции и употреби на различните устройства, софтуер и мрежи. Лицата следва да имат критичен подход към валидността, надеждността и въздействието на информацията и данните, достъпни посредством цифрови средства, и да са запознати с правните и етичните принципи, свързани с ползването на цифровите технологии.

Лицата следва да могат да ползват цифровите технологии, за да подпомогнат активното си гражданско участие и социалното си приобщаване, сътрудничеството си с други хора и творчеството си за постигане на личностни, социални или търговски цели. Уменията включват способност за ползване на цифрово съдържание, достъп до цифрово съдържание и филтриране, оценяване, създаване, програмиране и споделяне на цифрово съдържание. Лицата следва да могат да управляват и защитават информация, съдържание, данни и цифрови самоличности, както и да разпознават и да ползват ефективно софтуер, устройства, изкуствен интелект или роботи (Европейска комисия, Брюксел,, 2018).

A. Ferrari (Ferrari, 2012) възприема следното определение за дигитални компетенции като водещо: „дигиталната компетентност е набор от знания, умения, нагласи (по този начин включващи способности, стратегии, ценности и осведоменост), които се изискват при използване на ИКТ и дигитални медии за изпълнение на задачи, включващи решаване на проблеми; общуване; управление на информация; сътрудничество; създаване и споделяне на съдържание“.

Определението, дадено от Европейския парламент и Съвета е следното: дигиталната компетентност включва увереното и критично използване на технологиите за информационно общество за работа, свободно време и комуникация. Тя се основава на основни умения в областта на ИКТ: използването на компютри за извличане, оценяване, съхраняване, продуциране, представяне и обмен на информация, както и за комуникация и участие в мрежи за сътрудничество чрез Интернет (European Parliament and the Council, 2006).

3. Анализ на дигиталните компетенции на жените предприемачи в България и Англия

Притежаваните от жените предприемачи дигитални компетенции имат следния обхват:

• Степен на използване на различни търсачки за намиране на информация и използване на някои филтри при търсене;

• Използване на инструменти за сътрудничество и някои функции на онлайн услуги;

• Създаване на сложно цифрово съдържание в различни формати (текст, таблици и др.);

• Инсталиране на програми за сигурност на устройствата и използването им при достъп до Интернет;

• Възможност за разрешаване на често срещани проблеми, които възникват при използване на цифрови технологии;

• Използване на данни, информация и дигитално съдържание;

Методологията на изследването включва:

• Разработване на анкетата, съобразно съществуващите теоретични постановки относно компетенциите на жените предприемачи;

• Избор на скала за измерване на нивото на компетентност на респондентите, в случая петстепенна Ликъртова скала от типа 1 – напълно не съгласна, 2 – по-скоро не съгласна, 3 – нито съгласна/нито не съгласна, 4 – по-скоро съгласна, 5 – напълно съгласна;

• Провеждане на анкетното проучване;

• Обработка на анкетните карти;

• Анализ на резултатите.

В България степента на използване на различни търсачки за намиране на информация и използване на някои филтри при търсене е притежавана компетенция от анкетираните жени в най-висока средна степен в областта на услугите (3,80). Най-ниската средна оценка по тази компетенция е посочена от жените, стартиращи бизнес в селското стопанство (3,42). При целевата група от Англия също с най-нисък бал е за работещите в селското стопанство, а в областта на логистиката е най-високата средна оценка (4,63).

Използването на инструменти за сътрудничество и някои функции на онлайн услуги е с най-висока средна оценка при жените, стартиращи в сферата на индустриалното производство в България, съответно най-ниската стойност е посочена от жените, желаещи да развиват бизнес в Логистиката (3.00) следвана от Електронната търговия (3,14) и Търговията (3,34). В Англия резултатите показват, че най-висока средна стойност се наблюдава у жените, действащи в сферата на Логистиката (4,56), а най-ниския среден коефициент е отчетен в Търговията (4,22).

Създаването на сложно цифрово съдържание в различни формати (текст, таблици и др.) е с най-висок среден коефициент при българските

жени, стартиращи бизнес в областта на „Логистиката“ – 3,33. Най-ниско е средното ниво при жените желаещи да се развиват в областта на „Услугите“ (2,93), като на следващо място са бизнесите в Електронната търговия и Търговията с 3,00. В Англия целевата група е посочила, че с най-висок среден коефициент на компетентност са жените развиващи бизнес в сферата на Логистиката. С най-ниско равнище на притежавани умения са жените, стартиращи в сферата на индустриалното производство (4,19) и търговията (4,22).

Инсталирането на програми за сигурност на устройствата и използването им при достъп до Интернет е с най-висок среден коефициент при българските жени, стартиращи бизнес в областта на „Услугите“ – 3,53, а с най-нисък среден бал на компетенцията са жените, стартиращи в сферата на индустриалното производство (3,00). На следващо място са жените обявили, че ще започнат бизнес в областта на логистиката. Анкетираните жени в Англия са посочили, че с най-висок среден коефициент на компетентност по инсталирането на програми за сигурност на устройствата и използването им при достъп до Интернет са заетите в сферата на Електронната търговия (4,67) а с най-нисък в областта на логистиката (4,25).

Възможността за разрешаване на често срещани проблеми, които възникват при използване на цифрови технологии е с най-висок среден коефициент сред българските жени, желаещи да започнат бизнес в областта на индустриалното производство (3,50), а най-ниска е средната стойност за жените предприемачи стартиращи в логистиката (2,50), следвана от услугите (2,8). Изследването на компетенцията в Англия води до следните резултати: с най-голям среден бал са жените посочили като бъдещ бизнес индустриалното производство (5,00), а с най-нисък среден коефициент са работещите в сферата на логистиката (4,19).

Използването на данни, информация и дигитално съдържание според анкетираните жени в България е с най-висока средна оценка за стартиращите в сферата на индустриалното производство (3,75), а с най-ниска средна оценка е електронната търговия (3,00) следвана от търговията (3,24). Анкетираната целева група от Англия е посочила с най-висок среден коефициент при използването на данни, информация и дигитално съдържание от жените действащи в сферата на услугите (4,59), а с най-ниска средна стойност са жените работещи в селското стопанство.

Изводи

Вследствие на направеното изследване на дигиталните компетенции на жените предприемачи могат да са систематизират следните по-важни резултати:

- Наличието на сходни ниски средни резултати предполага насочване на усилията към повишаване на компетенциите в областта на използването на инструменти за сътрудничество и някои функции на онлайн услуги;
- по компетенцията „създаване на сложно цифрово съдържание в различни формати (текст, таблици и др.)“ жените не притежават достатъчно знания и умения, което е предпоставка за повишаването им;
- подчертава се необходимостта от повишаване на знанията и уменията на целевата група за възможностите за разрешаване на често срещани проблеми, които възникват при използване на цифрови технологии;

ЛИТЕРАТУРА

Christov and al., A. (2015). Digital Skills Demand and Supply: The Case Three EU Neighboring Countries Bulgaria, Greece and Romania. *Economic Alternatives*(4), 117- 118.

European Parliament and the Council. (2006). Official Journal of the European Union. *Recommendation of the European Parliament and of the Council of 18 December 2006 on key competences for lifelong learning.*

Ferrari, A. (2012). Свалено от http://jiscdesignstudio.pbworks.com/w/file/fetch/55823162/FinalCSReport_PDFPARAWEB.pdf

1. **van Dijk, J., & van Deursen, A.** (2014). *Digital skills Unlocking the Information Society.* New York: Palgrave Macmillan.

Европейска комисия, Брюксел,. (2018). *Препоръка на Съвета от 22 май 2018 година относно ключовите компетентности за учене през целия живот.* Свалено от https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01)&from=EN